

Scopul liberării condiționate. Analiza
legislației în vigoare prin prisma
standardelor Consiliului European

Victor Drosu, consilier juridic Misiunea NORLAM

Liberarea înainte de termen

Consiliul Europei REC (2003) 22

Definiția: „*1. Liberarea condiționată reprezintă liberarea devreme a deținuților sancționați conform condițiilor individualizate de post-eliberare. Amnistia și grațierea nu sunt incluse în această definiție.*”

Sistem de liberare înainte de termen:

- Mandatar
- Discreționar
- Mixt

Scopul și evoluția pedepselor penale

- ▶ Patru scopuri de bază (CP art. 62(2))
 - ▶ Retribuția („restabilirea echității sociale”)
 - ▶ Prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni - infractor
 - ▶ Prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni - altor persoane
 - ▶ Reabilitarea (corectarea condamnatului)
- ▶ Evoluția pedepselor penale
 - ▶ Pedepsele corporale
 - ▶ Pedeapsa cu închisoarea
 - ▶ Alternative la pedepsele penale

Efectele pedepsei cu închisoarea

- ▶ Grad sporit de recidivă;
- ▶ Cost ridicat pentru societate și economie;
- ▶ Cost ridicat pentru familia deținutului;
- ▶ Paradoxul privind resocializarea într-un spațiu închis
- ▶ Etc.

Scopul liberării înainte de termen

- ▶ Consiliul Europei REC (2003) 22

*„3. Liberarea condiționată are scop asistența deținuților de a trece de la viața penitenciară la viața supusă legilor în comunitate **prin condițiile post-eliberare și supraveghere care promovează și contribuie la siguranța publică și reducerea infracțiunilor în comunitate.**”*

- ▶ Permite motivarea deținuților de a se reabilita în penitenciar;
- ▶ Relațiile deținuți personal penitenciar;
- ▶ Motivarea de a se reabilita în societate și de a beneficia de serviciile sociale;
- ▶ Monitorizarea în societate;
- ▶ Încarcerarea rapidă în caz de alte infracțiuni;
- ▶ Reducerea suprapopulării;
- ▶ Reducerea riscul de recidivă;
- ▶ **Liberarea înainte de termen este o favoare deținutului sau societății?**

Recomandările CE

- ▶ „5. La începutul executării pedepsei, deținuții trebuie să cunoască atât când vor putea fi eliberați datorită executării perioadei minime a pedepsei (definită în termeni absoluți și/sau cu referință la o parte a sentinței), **cat și criteriile aplicate de determinare dacă ei urmează a fi eliberați** („sistemul liberării discreționare”)”
- ▶ „7. Trebuie luată în considerație economisirea resurselor care pot fi făcute prin aplicarea sistemului liberării mandatare cu privire la sentințele în care evaluarea individualizată negativă va face doar o mică diferență în data eliberării.,,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Criteriile privind liberarea înainte de termen în cazul deținuților pe viață (para. 100, Murray c. Olandei, 2016):

- ▶ Regulile trebuie să fie **suficient de previzibile și clare**
- ▶ Evaluarea trebuie să aibă loc în baza **unor criterii obiective și pre-stabilite** (para. 100, Murray c. Olandei, 2016);
- ▶ Deținutul trebuie să cunoască **ce trebuie să facă pentru a fi eligibil pentru liberare** (para. 100, Murray c. Olandei, 2016);

CtEDO jurisprudența unitară

- ▶ Statul trebuie să respecte și să aplice într-o manieră previzibilă și coerentă legile pe care le-a adoptat; dispozițiile legale trebuie să fie accesibile publicului destinar și redactate cu suficientă claritate (CtEDO, Broniowski c. Poloniei, 2005, para. 184);
- ▶ Jurisprudența trebuie să fie unitară și constantă; în special la nivelul instanței supreme trebuie evitate deciziile contradictorii și asigurată coerența jurisprudenței (CtEDO, Beian c. României, 2007, para. 39).

Art. 91

- * Prognoză viitor judecător:
 - * **Instanța de judecată va considera posibilă corectarea condamnatului fără executarea deplină a pedepsei**
- * **Obligații:**
 - * Frațiunea din pedeapsă spre executare
 - * Repararea integrală a daunelor cauzate de infracțiunea pentru care sînt condamnate
 - * Participarea la executarea a muncilor remunerate sau neremunerate și care nu au refuzat executarea
 - * Să dea dovadă de corectare și reeducare în timpul executării pedepsei
- * **Interdicții:**
 - * Automutilarea sau tentativa de suicid
 - * Încălcarea regimului de detenție – nestins
 - * Săvârșirea unei noi infracțiuni în perioada de termen

Repararea integrală a daunelor cauzate de infracțiunea pentru care sînt condamnate

- * Aspecte juridice și practice

- * Principul egalității în fața legii, art. 16 Constituție;

- * Expert Consiliul Europei, De Mariavaleria del Tufo profesor de drept penal, Universitatea din Napoli II,,90: faptul că suspendarea sau eliberarea condiționată înainte de termen sunt subordonate reparării integrale a prejudiciului cauzat creează o discriminare inacceptabilă între delincvenții bogați și cei săraci. Trebuie găsit un mecanism care i-ar permite să beneficieze de aceste măsuri și celui care nu este în stare să repare integral prejudiciul cauzat din cauza situației sale economice. De altfel, această filozofie este deja prezentă în articolul 64.7.”

- * Recomandarea Rec (2003) 22 Consiliului Europei prescrie:

*„Criteriile pe care trebuie să le îndeplinească deținuții pentru a fi eliberați condiționat trebuie să fie explicite și clare. Trebuie să fie, de asemenea, **realistice în sensul că trebuie să țină cont de personalitatea deținutului și condițiile sociale și economice, precum și de accesibilitatea programelor de reintegrare.**”*

- * Capacitatea de integrare la muncă remunerată este de 11%;

- * Utilitate?

Automutilarea sau tentativa de suicid

- ▶ Scopul acestei prevederi?
- ▶ Grupurile expuse
- ▶ CtEDO, autoritățile au obligația pozitivă de a proteja persoanele ce se află în custodia lor (Keenan c. Marii Britanii, 1995)
- ▶ Pretty împotriva Regatului Unit (2002)

[...] posibilitatea ca fiecare să își petreacă viața după bunul plac poate include posibilitatea de a se deda activităților percepute ca fiind de o natură dăunătoare sau periculoase pentru persoana în cauză. Măsura în care un stat poate apela la constrângeri sau la dreptul penal pentru a proteja oamenii împotriva consecințelor stilului de viață adoptat de ei, este de mult timp dezbătut, atât în morală, cât și în jurisprudență și asta face ca ingerința să fie privită, de multe ori, ca o intruziune în sfera privată și personală, ceea ce nu face decât să intensifice dezbaterile. Cu toate acestea, chiar și când comportamentul menționat reprezintă un risc pentru sănătate sau atunci când poate fi estimat în mod rezonabil că este vorba de un comportament ce amenință viața, **jurisprudența instituțiilor Convenției consideră că impunerea de către stat a unor măsuri cu caracter coercitiv sau penal ca aducând atingere vieții private**, în sensul art. 8 § 1, și care au nevoie de o justificare în sensul paragrafului 2 a articolului menționat (a se vedea, spre exemplu, [...] Laskey, Jaggard et Brown [...] Acmanne și alții c. Belgique, no [10435/83](#), ...).

- ▶ Proporționalitate în cazul pedepselor lungi?

I - Instanța de judecată va considera posibilă corectarea condamnatului fără executarea deplină a pedepsei

- ▶ Extras Hot. Expl. CSJ cu privire la practica aplicării unor prevederi ce reglementează punerea în executare a hotărârilor judecătorești cu caracter penal

3. Conform alin. (1) art. 91 CP, liberarea condiționată înainte de termen poate fi aplicată dacă instanța de judecată va considera posibilă corectarea condamnatului fără executarea deplină a pedepsei. O atare concluzie urmează a fi trasă în baza studierii depline și obiective a datelor referitoare la persoana condamnatului, la comportamentul lui pe tot parcursul perioadei de executare a pedepsei cu închisoare, inclusiv dacă s-a aflat și în alte penitenciare, la respectarea regimului de executare, participarea la muncile remunerate sau neremunerate de îngrijire sau amenajare a penitenciarului și a teritoriului, de îmbunătățire a condițiilor de trai și medico-sanitare de detenție, la relațiile cu alți condamnați, cu familia, la participarea la măsurile cultural-educative, la prezența sancțiunilor disciplinare valabile la momentul soluționării demersului.

Motivare pd corectarea

Instanța de fond în încheierea sa corect a menționat, că condamnatul xxxxx a respectat procedura de adresare la comisia penitenciarului, care fiind admisă (f.d.16), că la momentul săvârșirii infracțiunii avea vârsta de 18 ani și a executat mai mult de $\frac{3}{4}$ din termenul de închisoare stabilit, că în perioada ispășirii pedepsei a manifestat comportament satisfăcător, că nu dispune de careva sancțiuni disciplinare, că a manifestat dorință de a participa la munci neremunerate în penitenciar, însă cererea lui a fost respinsă pe motiv că se deține conform art.206 Cod de executare (f.d.11), că a dat dovadă de atitudine conștiincioasă fiind privilegiat cu 17 zile (f.d.15), că în perioada executării pedepsei a fost stimulat cu două mențiuni, una pentru participare activă la activități educative, iar alta pentru faptul amenajării celulei (f.d.14),că respecta cerințele regimuluiși și-a dat seama de consecințele negative ale faptelor sale, manifestă comportament echilibrat, adecvat, în acțiuni lui se observă nivelul de corijare, cu scopuri stabilite, că careva obligații sau datorii pecuniare nu are, în relațiile cu administrația și deținuții are un comportament adecvat, echilibrat, avînd schimbare pozitivă în comportament, că și-a păstrat interesele și tinde de a fi reîncadrat în mediulsocial, (f.d. 13), că xxxxxx are un loc de trai în mun.xxxxxxxx, că este posibilă corectarea fără executarea deplină a pedepseiși că prin aplicarea art.91 Cod penal nu se lezează interesele statului și al altor persoane pentru că în continuare condamnatul va fi supravegheat de instituțiile statale, iar în caz de va comite abateri va fi reîntors în penitenciar.

II - Instanța de judecată va considera posibilă corectarea condamnăturii fără executarea deplină a pedepsei

- ▶ Motive invocate de judecători pentru respingerea demersului de liberare:
 - ▶ Restabilirea echității sociale nu a avut loc... urmează să-și execute pedeapsa în continuare (CA Chisinau);
 - ▶ Instanța de judecată ține cont de categoria infracțiunii care prevalează... (CA Bălți);
 - ▶ Nu a lucrat, cu toate că nu a fost dovedit faptul că a refuzat sau i s-a oferit;
 - ▶ Nu a lucrat, din care motiv stimulat nu a fost, **iar aceasta demonstrează comportamentul și starea instabilă a condamnatului** [...] (CA Chisinau, dosar nr. 21r-403/16);

Participarea la executarea a muncilor remunerate sau neremunerate și care nu au refuzat executarea

- ▶ Hot Expl Plen CSJ cu privire la practica aplicării unor prevederi ce reglementează punerea în executare a hotărîrilor judecătorești cu caracter penal
- ▶ „Refuzul poate avea loc atunci cînd administrația penitenciarului va demonstra că deținutul a refuzat să participe la muncile remunerate sau neremunerate de îngrijire sau amenajare a penitenciarului și a teritoriului, de îmbunătățire a condițiilor de trai și medicosanitare de detenție”
- ▶ În unele cazuri liberarea înainte de termen este refuzată din motiv că persoana deținută nu a prezentat probe pertinente și concludente că a cerut să participe la munci.

Jurisprudența României

„Pe de altă parte, natura și modalitatea săvârșirii infracțiunii nu sunt condiționalități prevăzute de legea penală în vederea liberării condiționate, aceste aspecte exced analizei postjudiciu, atât în ceea ce privește comisia, cât și instanța de judecată. Este îndeobște cunoscut, la nivel doctrinar, cât și jurisprudențial, că natura și gravitatea faptei pentru care a fost condamnat solicitantul beneficiului liberării condiționate, nu sunt prevăzute printre cerințele prevăzute de lege pentru a dispune liberarea condiționată, pentru simplul motiv că acestea au fost avute în vedere de instanța de judecată cu ocazia individualizării judiciare a pedepsei, atât la soluționarea în fond a cauzei, cât și în căile de atac.”

III - Instanța de judecată va considera posibilă corectarea condamnatului fără

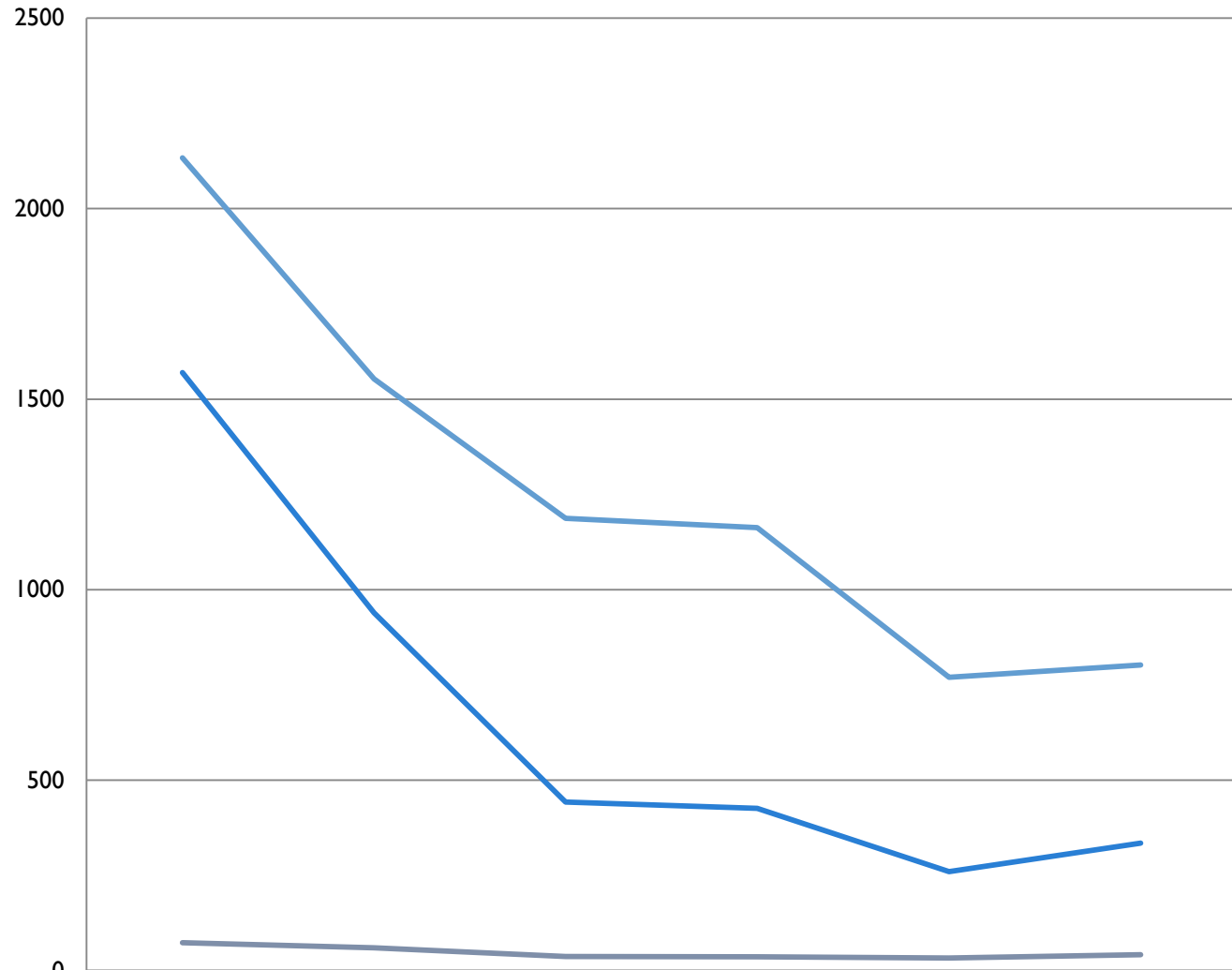
execuționează pedeapsă / Disponibilitatea criteriilor

Infrațiune	145 (1) FR	145 (1) FR	145 (2)
Pedeapsă/Rămas	7 ani/7 luni și 25 zile	6 ani/1 an 3 luni și 25 zile	18 ani/4 ani, 4 luni, 9 zile
Parvenit inst	Cerere condamnat	Demers penitenciar	Demers penitenciar Procurorul susține demersul
Sanțiuni disciplinare	Nu are	Nu are	Una
Stimulări	Nu are	Nu are	18 stimulări
Caracterizare	Lipsă	Pozitivă	Pozitivă
Munca nerem	Nu s-a pus la disp	22 ore	66 zile
Munca remunerată	-	-	940 zile
Activități socioeducative	Nu a participat	Nu a participat	A participat
Scopul pedepsei restabilirea echității sociale	Nu a fost atins	A fost atins	Nu a fost atins

Demersuri de liberare condiționată examinate de prima instanță

Statistica Departamentului Administrare Judecatoreasca

1961 – două
condiții pentru
liberarea înainte de
termen
introducerea
mecanismului de
liberare înainte de
termen
2002 - 3 condiții
pentru liberarea
înainte de termen
2016 – 9 condiții

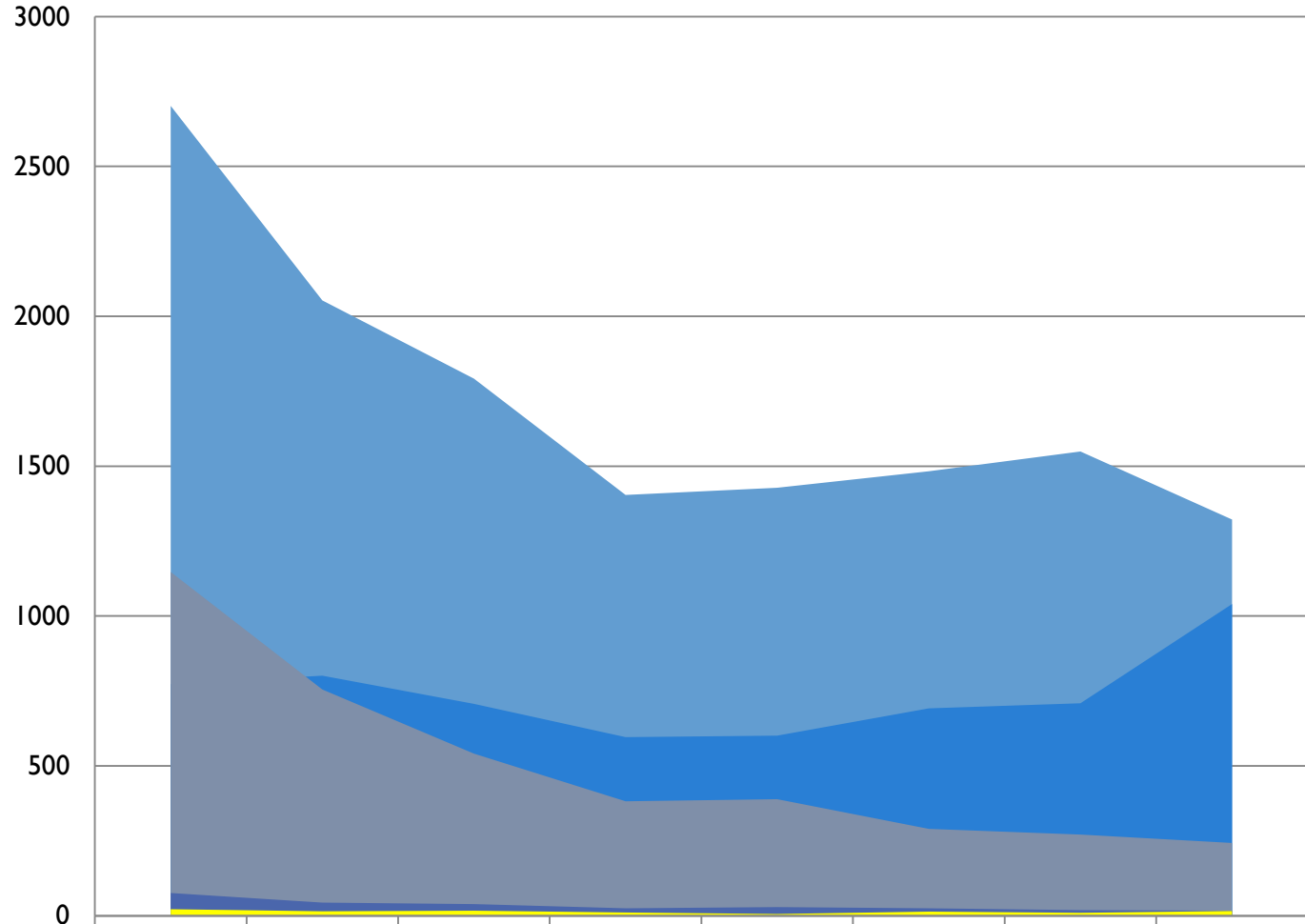

— Demersuri de eliberare conditionata inainte de termen examinate de instante	2007	2008	2010	2012	2014	2015
— dintre care admise	2133	1553	1187	1163	770	802
— % admisi din examinati	1570	939	443	426	260	335

Year	2007	2008	2010	2012	2014	2015
Demersuri de eliberare conditionata inainte de termen examinate de instante	2133	1553	1187	1163	770	802
dintre care admise	1570	939	443	426	260	335
% admisi din examinati	73.6	60.5	37.3	36.6	33.8	41.8

Condamnați liberați din penitenciare

Sursa: Datele Departamentului Instituții Penitenciare

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
■ Condamnati liberati, total	2702	2053	1792	1404	1428	1483	1549	1322
■ la executarea integrala a termenului	773	801	707	596	601	692	709	1040
■ conditionat inainte de termen	1147	755	541	382	389	290	271	243
■ cu inlocuirea partii neexecutate a pedepsei cu o pedeapsa mai blinda	76	44	39	25	29	25	19	17
■ cu inlocuirea partii neexecutate a pedepsei cu amenda	22	15	17	11	6	14	10	16